

<https://doi.org/10.53656/his2024-5-1-bis>*View over the Balkan Peninsula
Поглед над Балканите*

ЩРИХИ КЪМ БИЗНЕС ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ: ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА АТАНАС СИМОВ ПРЕЗ 70-ТЕ ГОДИНИ НА XIX В.

Гл. ас. д-р Ивайло Найденов*Институт за исторически изследвания при БАН*

Abstract. The current text is an attempt to shed light on the entrepreneurial activity of a little-known person – Atanas Genkov Simov (1832 – 1897), born in Kalofer. He was a distant relative of the prominent merchant Hristo Petkov Tapchileshtov who was also born in Kalofer and settled down in Istanbul. Atanas worked for Taphileshtov as an agent. He was responsible for purchasing and forwarding clarified butter from the town of Sofia and the nearby villages.

The research is based on commercial correspondence (63 letters) and 3 contracts written in Bulgarian language. The bulk of the letters encompasses the period from the summer to the end of 1874. Several other primary sources give some information about Atanas' entrepreneurial dealings in 1873 and in 1875.

The mentioned documents give us interesting evidences of the everyday life of a typical commercial agent from the period of the Bulgarian National Revival. Moreover, it is evident that he possessed entrepreneurial mentality and particular economic culture.

Keywords: Bulgarian National Revival period; entrepreneurship; Atanas Simov; Hristo Tapchileshtov

Представеният текст е опит да се проследи предприемаческата дейност на една малко позната личност – Атанас Генков Симов (1832 – 1897), родом от Калофер. Той е сродник¹ на видния възрожденски предприемач Христо Петков Тъпчилещов (1808 – 1875) – също калоферец, установил се да живее и развива бизнес в Истанбул в периода 50-те – 70-те години на XIX в. (Nachov 2022 [1935]; Davidova 1998; Davidova 2014). Малко се знае за семейството на неговия роднина и служител Атанас. Последният е имал двама братя. По-възрастният от които се казва Христо, а по-малкият носи името Симо. Документално установено е, че тримата имали обща фирма, базирана в Истанбул (под название „Братя Симови“), в периода от юли 1862 до есента на 1868 г. Търгували с големи количества червиш. Поддържали делови контакти с Христо Георгиев, чрез който си

набавяли споменатата стока. След 1868 г. Христо и Атанас положили основите на ново съдружие в Цариград, докато Симо продължил да работи сам². Фирмата, учредена от Христо и Атанас, функционираше през 70-те години на XIX в.³ Същевременно Атанас се установил в София, за да изпълнява поръчките на Тъпчилещов по закупуването и препращането на (топено) масло в Истанбул. Именно тази активност на Атанас е във фокуса на предложения текст.

Представеното изследване се базира на кореспонденция (става дума за шестдесет и три писма)⁴ и на три съгласителни писма, подписани през лятото на 1873 и пролетта на 1874 г.⁵ Преписката обхваща периода от 2/14 декември 1873 до 28 октомври 1875 г. и отразява предприемаческата дейност на Атанас в твърде големи подробности, особено що се отнася до времето от юни до декември 1874 г. В споменатия интервал А. Симов е пращал регулярно писма в Цариград – на всеки три, четири до пет дена, което позволява да се надникне в ежедневните дела, тревоги и терзания на един човек с буден ум и предприемаческо мислене. В посочения контекст целта, която си поставям, е да проследя в детайли стопанските му начинания, деловите и личните му контакти и отношения като агент на един от най-крупните възрожденски предприемачи.

Изследваният документален масив се съхранява в богатия фонд № 6 (Христо Петков Тъпчилещов) в Българския исторически архив при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“⁶ и представлява първокласен исторически извор за проучване в сферата на бизнес историята. Коментираните писма, както и писаните от двама други известни софийски търговци (х. Мано Стоянов и Зафираки Димитров), отдавна са привлекли вниманието на изследователите. В наличните изследвания те са оползотворени твърде пестеливо, като се посочват видът (топено масло) и количествата търгувана стока, нейните цени; пътища, посредством, които стоката е достигала до крайната точка в столицата на Османската империя, поддържането на стопански връзки с евреи и мюсюлмани и пр.) (Dinekov 1938, pp. 35 – 47; Dinekov 1942, pp. 80 – 86, 105 – 111, 75 – 77; Topuzov 1958, p. 379; Kosev 1976, pp. 86 – 87; Davidova 1998, p. 124, pp. 139 – 145, 159, 168 – 169; Rusev 2015, p. 37, p. 480; Davidova 2020, pp. 53 – 54). Прави впечатление, че изброените изследователски проблеми са частично засегнати, без да се навлиза в дълбочина.

Тъй като Атанас Симов се установява и работи в София, трябва да се има предвид, че посоченото селище се утвърждава като важен център на административния и стопанския живот през ранните столетия на османската власт (XVI – XVII в.). Ролята си на важен пазарен и производствен център градът запазва през възрожденската епоха. През XIX в. в него функционирали 21 чисто български еснафа (Dinekov 1938, p. 35). През втората половина на XIX в. са засвидетелствани манифактурни предприятия, които произвеждали кожени изделия, копринени и вълнени платове. Манифактурен характер имали предприятията за клане на добитък – т.нар. салхани. По същото време

(средата и втората половина на XIX в.) се издигнали местни предприемачи, като Таки Георгиев, Георги Панчев, братя Вати, които търгували с вълнени и памучни платове във Виена (Kosev 1975, pp. 76 – 88). Поради развитото животновъдство (овцевъдство и говедовъдство) били произвеждани големи количества топено и нетопено масло, лой, червиш, сирене, кашкавал, пастърма, вълна, които намирали пласмент в Цариград (Topuzov 1958, pp. 376 – 379).

Местните търговци, подобно на много други свои „колеги“ от Българско, организирали дейността си по модерен начин. Те си служат с кореспонденция, а при нужда използват телеграфа. Имат счетоводни и правни познания. Регламентират своята дейност чрез договори. Използват финансови инструменти като полици и менителници. Създават различни по вид дружества, включително и акционерни, което свидетелства за широкия им хоризонт и размах на дейността (Rusev 2015, pp. 479 – 481, 575 – 577).

В такава стопанска атмосфера работил „героят“ на настоящия текст Атанас Г. Симов през 70-те години на XIX в. Както бе посочено, той произхожда от Калофер – селище, което излъчва множество будни дейци, включително и търговци (Naydenov 2020, pp. 134 – 150 и цит. изт.). Не знаем какво образование е получил, но вероятно не е специализирано. Работейки с братята си⁷, както и като служител в търговската къща „Христо П. Тъпчилещов“⁸ (Davidova 1996, pp. 138 – 139; Rusev 2015, p. 494), Атанас Г. Симов е съумял да натрупа ценен житейски и професионален опит и контакти, каквато е практиката при балканските търговци през XVIII – XIX в. (Davidova 2020, pp. 51 – 58). Посочените активи по-сетне помогнали на Атанас в по-нататъшната му предприемаческа дейност.

Според съгласително писмо от 25 юни 1873 г. Хаим Фархи, Хр. П. Тъпчилещов, Ив. Дачов и Хр. Д. Караминков се съгласили да продадат на османската държава 80 000 оки топено масло като братя Симови имат дял от 10 000 оки. Задачата на Атанас Симов била да отиде в София, за да „са грижи съгласно с Г-н Сам. Фархи за покупката, претопяването и препращането на маслото“⁹. Предвидено е, че ако А. Симов не приеме това условие, тогава дяловете ще бъдат разпределени другояче и ще намерят друг човек за работата в София¹⁰.

Във второ съгласително писмо, подписано на 21 август 1873 г. от Хр. Тъпчилещов, Ив. Дачов, Хаим Фархи, Хр. Д. Караминков и братя Хр. и А. Симови, се посочва, че е договорена доставка на 40 000 оки „масло сибирско“ с османското правителство. Маслото трябвало да бъде предадено през март и април на следващата 1874 година по 15 гроша за всяка чиста ока¹¹. Предвижда се маслото да бъде закупено за съдружеска сметка между Ив. Дачов и между останалите съдружници. Дачов е трябвало да предостави финансовите средства за покупката на стоката и да събере парите от властите. За набавянето на стоката ще имат грижата Тъпчилещов, Караминков и братя Христо и Атанас Симови, „когато и където намерят за благословно“¹².

Посочените съгласителни писма очертават параметрите на съдружеската търговия, в която са въввлечени най-крупните български търговци, базирани в Цариград – Хр. Тъпчилещов и Хр. Караминков. Споменатите братя Симови и И. Дачов също са разполагали с достатъчно ресурси, за да се впуснат в подобно начинание. Всички посочени лица произхождат от Калофер, което подсказва, че те разчитали на земяческите контакти, на познати и доверени лица. Хаим Фархи също ще да е един от заможните и влиятелни предприемачи, който също е разполагал с достатъчно капитал, за да се заеме с мащабния бизнес проект. Дейността им може да се постави в контекста на практиката след Кримската война (1853 – 1856) богатите възрожденски българи да сключват договори с османските власти по доставката на хранителни припаси в Истанбул или на военните гарнизони в провинцията. Доставки, които са печеливши, но изискват обединението на значителен капиталов ресурс, предприемачески усилия и мултинационални мрежи от подизпълнители. Освен това са рисковани, защото трябва да бъдат изпълнени стриктно и в определените срокове (Davidova 2014, pp. 65 – 66). Прави впечатление, че задълженията на всички страни са детайлно разписани, което свидетелства за модерна организация на дейността на упоменатите стопански деятели.

Най-ранните писма на Атанас Симов датират от декември 1873 и януари 1874 г. От тях става ясно, че Атанас е ръководел целия процес по набавянето на суровината (маслото), нейното претопяване, наливане в каци и изпращането ѝ за Пазарджик, откъдето била препращана в Чорлу, а от там – за Истанбул. В този смисъл, А. Симов проявява качествата на истински организатор и координатор на цялостната дейност. Тъй като Тъпчилещов се е договорил да достави на правителството 80 до 85 хил. оки топено масло, Атанас посочва в писмо от началото на декември 1873 г., че му се налага да остане в София известно време, за да бъде изпълнено това количество. Негов ортак през този период, а и по-сетне, бил Самуил Фархи – виден софийски предприемач от еврейски произход.

В качеството си на предприемач организатор Симов е трябвало не само да контактува с Христо П. Тъпчилещов, комуто съобщава регулярно всичко необходимо, но е общувал с редица други лица – продавачи (търговци, но и селяни от софийските села), общи работници, хамали, кираджии и т.н. Трябвало е да умее да подбира хората, с които си сътрудничи. Показателни са писанията му по повод на това, че в края на ноември 1873 г. за Пазарджик от София е тръгнал някой си Рубини, който е човек на друг предприемач на име Купа. Въпросният Рубини според Симов „е чужд от нашите тука работи, но познава г-на Фархи и изобщо от работите на тукашният, Нищкий и околните сънджаци“. Симов счита, че ако Рубини се появи в Цариград, би било добре Тъпчилещов да го поразпита и да се възползва от предоставените сведения¹³. Другаде Симов съобщава на Тъпчилещов, че Фархи се е обидил от това, което Христо Тъпчилещов му е писал¹⁴.

В писмо от 23 юни 1874 г. Атанас пише, че по-големият брат на Самуил Фархи – Челебон, искал да работи с Тъпчилещов, поради което се чувства длъжен да осведоми балкапанския търговец, предоставяйки му следната характеристика: „...големият Брат на Г. Сам. Фархи, Г. Челебон Фархи днес ви пише за да работи с Гво ви. Не зная ако го познавате и за това ида да ви кажа за него нещо. Той е човек около 70 годишен, почтен и сахранителен без мерка мрази и бяга от еврейските далгъслъци (?) и общото мнение тука го намира по богат от брат му г. Самоила. С други думи човек от когото нема в търговско отношение защо да са страхува някой“¹⁵. Поводът за направеното описание е желанието на Челебон Фархи да се занимава със сарафлък, поради което е искал да се възползва от помощта на влиятелния и състоятелен Тъпчилещов (Davidova 2014, pp. 67 – 68). Очевидно, в предприемаческите мрежи от епохата е циркулирала не само информация, касаеща стоки и сделки, но и сведения за това с кого може или не трябва да се прави бизнес.

Симов е трябвало в своите дела да се справя с некоректни контрагенти. Такъв длъжник е някой си Коста Комешица, избягал в Белград, както установили хората, пратени от Симов по петите му. Същият Коста дължал на Тъпчилещов 5910 гр. за 2000 оки масло, от което не е успял да пласира нито драм¹⁶.

Другаде Атанас посочва, че се е отчаял, тъй като владиката не е искал да плати срещу разписка, изготвена от Тъпчилещов и предоставена на Симов, който е трябвало да събере дължимата сума¹⁷.

През целия месец декември 1873 г. Атанас е бил в София, където е подготвял пратките с топено масло. В Пазарджик те са поемани от местните предприемачи братя Петкови и Ил. Д. Икономович, на които Симов и Тъпчилещов са имали доверие. Някъде се споменава „врачанска с/ка“, което подсказва закупуването на определени количества масло от Враца, където са използвани услугите на посредник на име Н. Кръстеняков¹⁸.

Според „оценението“ на маслото, подготвено и подписано от А. Симов и С. Фархи, общият брой на каците с топено масло възлиза на 793, т.е. 83 908 ½ оки. Според сметките на Симов частта на Тъпчилещов и на останалите съучастници в стопанското предприятие, възлиза на 444 895 ¾ гроша в турски лири по 105 гроша¹⁹. Освен това Атанас е щял да изготви по-подробна сметка по разносните си за пътуването от Калофер за София, както и за престоя си в последното селище. Сметката щял да изготви, когато пристигне в Истанбул²⁰.

През пролетта на 1874 г. е създадена нова компания, която ще се занимава с доставката на масло на държавата. В нея влизат някои от познатите лица – Хр. Тъпчилещов, Ив. Дачов и Самуил Фархи²¹. Във връзка с дейността ѝ през април 1874 г. е подписан договор от Ив. Дачов и Ат. Симов за съвместна дейност. Съгласителното писмо изключително подробно описва задълженията на посочените лица. Информацията е разположена в дванадесет пункта. Симов е оторизиран да закупува „масло джалгия“²² около 40 до 50 хиляди оки в София

и околните селища за сметка и за риск на Ив. Дачов. Последният е отговорен за отпускането на финансови средства на Атанас, включително посрещането и осребряването на полици, издадени от Симов. В противен случай Дачов ще отговаря за последиците. Същият ще поеме последствията, ако се появят каквито и да било батаци²³. Атанас е длъжен да тръгне за София не по-късно от 15 април същата година, като всичките му разноски – за път, за жилище, храна и прислуга, се поемат от Дачов. Същият се задължава да намери и прати способен майстор ягджия (маслар), който да претопява маслото и да го смесва с „кайрук ягъ“. Симов, от своя страна, се задължавал да намери подходящо място за топенето на маслото и да отговори за неговото наливане в каци и изпращане. Предвижда се Атанас Симов да получи възнаграждение в размер на 300 турски лири, които да му бъдат изплатени за работата му до края на ноември месец същата 1874 г. Симов се задължава да изготви редовна сметка, която да предостави на Ив. Дачов при приключването на цялата стопанска инициатива²⁴.

По повод на дванадесетте клаузи в съгласителното писмо, Атанас изтъква, че би желал да ги прегледа, за да е наясно какви задължения поема. След разискването им със Самуил Фархи и подписването на договора е щял да пристъпи към изпълнение на възложените му от Хр. Тъпчилещов заповеди²⁵.

Изнесените данни подсказват, че в епохата на Високото възраждане възрожденските предприемачи, макар и невинаги високо образовани, демонстрират някаква правна култура, което също свидетелства за модерната организация на дейността им. Юридическите им познания намират отражение в съставянето на подобни договори (съгласителни писма, контракти), които с течение на времето ставали все по-подробни така че да обхванат, колкото се може повече казуси, които биха възникнали (подробно вж. Rusev 2015, pp. 32 – 34, 343 – 358, 662 – 665, 676).

Видна е практиката стопанските дейци да участват паралелно в няколко стопански предприятия. Посоченият Атанас Симов е бил съдружник с брат си във фирмата „Хр. и А. Симови“, както бе изтъкнато, а същевременно работи като агент на Христо П. Тъпчилещов в периода 1873 – 1875 г. Макар да не разполагаме със сигурни сведения, можем да предположим, че братя Симови са се нуждаели от допълнителни финансови ресурси и поради тази причина Атанас се включва в начинанието.

В писмо от 8 април 1874 г., писано в София и адресирано до Христо П. Тъпчилещов в Цариград, се посочва желанието на автора тази година да бъдат закупени 50 – 60 хил. оки масло, които да се продадат на турските власти. Посочва се, че цената на ока масло в София ще бъде 6 гроша, за което ще бъдат дадени пари на продавачите. Освен това „аку сполучите да направите кондрат, ще са споразумеим каква час да дадем на Г-да Симови за да доди Г-нъ Атанас да има грижата по работата. Много ся благодарих от Него миналата година“²⁶.

Във всички запазени писма, които Атанас Симов адресира до Тъпчилещови (в периода от декември 1873 до 11 октомври 1875 г.), се подписва от свое собствено име, използвайки формулата „Ваш покорний слуга“²⁷. Цитираният израз не е просто траферат, а указание за уважението, което Атанас изпитва към своя сродник Христо П. Тъпчилещов и неговите синове (Петко и Стоян). Същевременно указва мястото на Атанас в йерархията сред търговците от епохата. Той е служител, който изпълнява заповедите и поръчките на именитите си съграждани (баща и синове Тъпчилещови)²⁸.

След като пристигнал в София, Атанас веднага се заел с поставените му задачи. През юни 1874 г. посочва: „В интерес на компанията беше да поизстудим продавачите в жарките им претенции за високи цени“²⁹. С тази цел изпраща калаузи³⁰ по околностите на София, които трябвало да пазарят масло спрямо изложената предприемаческа стратегия. Проблемът е, че посредниците не могли да намерят продавачи на масло по 6 гр. оката. Симов дори бил склонен да покачи изкупната цена, но дори и при това обстоятелство агентите били скептични, че ще намерят стока. Причината вероятно се крие в неблагоприятните метеорологични условия през пролетта. Тя била много студена и мандрите забавили изработването на маслото³¹. В следващите седмици и месеци на 1874 г. Атанас прави всичко възможно, за да набавя необходимите количества и да ги препраща до Пазарджик, където местните предприемачи братя Петкови и Даскалов били отговорни за поемането на стоката и за пренасочването ѝ към Чорлу³². В писмо от 12 юни 1874 г. Симов известява Тъпчилещов, че „... полагаме сяко изискувано от нас усилие да намерим масло и проводим час напред потребното количество за Чорлу“³³. Освен това били приготвили 1500 оки с топено масло, което щели да изпратят³⁴.

Атанас използвал практиката да дава пари на продавачи на маслото в аванс, които продавачи трябвало в уговорения срок да предадат обещаното количество стока. По този повод Симов отбелязва на 19 юни 1874 г., че той има раздадени на продавачи 109 974 $\frac{3}{4}$ гроша, докато С. Фархи е броил 21 450 $\frac{3}{4}$ гроша. Цялата сума възлиза на 131 425 гроша, но Фархи не е предоставил бележка с точната сума на похарчените средства³⁵.

Симов и Фархи успели да създадат мрежа от контрагенти, чрез които си набавяли маслото. От една бележка, изготвена от Атанас и пратена на Тъпчилещов на 1/13 септември 1874 г., се вижда, че „доставчиците“ на необходимата стока произхождали от редица села в западните и северозападните български земи. Някои са разположени в близост до София, а други – по-надалеч. Във въпросния документ се споменават Бов, Зидарци, Дръмша, Редина, Ярловци, Буковец, Гинци, Лакатник³⁶.

Тъй като цените на маслото са високи през лятото на 1874 г. (по 7 $\frac{1}{2}$ гроша оката), Атанас и Фархи решили да разширят обхвата на така създадената мрежа.

Причината е, че няма изглед за понижаване на цената на търгуваната стока в София и Софийско. Симов осведомява Тъпчилещов, че в София са дошли купувачи на масло от Пловдив и Асеновград и купуват стоката „свободно“ до 7 ½ гроша. Освен това каракачанското масло имало цена от 10 ½ до 11 гроша оката, което кара Симов да бъде скептичен: „боя са че реченните купувачи ще отидат и по горе от 7 ½ в цената“³⁷. За да набавят необходимото количество масло, Атанас и Фархи влезли в контакт с влиятелния търговец Димитър Ангелов през юли 1874 г.³⁸ Последният е базиран в Кюстендил, където цената на маслото е по-евтина (около 6 ¾ – 7 гроша оката)³⁹. На въпросният Д. Ангелов му били предплатени 20 750 гроша. Освен това кюстендилският предприемач бил посъветван по-сетне да събере за сметка на Симов и Фархи още 5000 оки масло по текущи цени в Кюстендил⁴⁰.

Решението на Атанас Симов и С. Фархи да се насочат към Кюстендил, не е случайно. В селата около Кюстендил били отглеждани многочислени стада овце и кози, които намирали паша в околните планини (Draganova 1996, pp. 15 – 16, 58 – 69).

По същото време Симов и Фархи обърнали поглед на запад, към Пирот, където всяка година се провеждал панаир. Фархи поел ангажимента да го посети и да спазари до 10 000 оки масло. Тъй като времето напредва, а все още не е набавено необходимото количество, в началото на август 1874 г. Атанас доверява на Тъпчилещов „...аз ще са мъча с всеки начин да приготвя с време работата за да не отива до ланското време, ако и да е останало много късно изобщо маслото тая година“⁴¹.

Все с цел набавянето на необходимото количество масло, Симов прави поръчка за 5000 оки в Орхание (дн. Ботевград) – селище, което също се слави с добре развито скотовъдство (Сенов 1926, pp. 11 – 12, 14 – 16). В посочените населени места А. Симов е преговарял и влизал с договорка както с християни (включително заможни местни първенци, каквито вероятно са „Павла чорб.“, „Стефан коджабаш.“), но и с евреи, какъвто е например „Челебона Авраам“.

Изложените данни подсказват, че става дума за социална/предприемаческа мрежа, която има локален характер (вж. подробно: Varamova, Mitev, Parvev, Naydenov 2023, pp. 15 – 18 и цит. лит.). Разположена е, най-общо казано, в западните българските земи. В нея оперират лица от различен калибър – едри и дребни търговци, собственици на мандри, чорбаджии, занаятчии, работници и т.н. Мрежата се простира до Пазарджик и Чорлу, където чрез посредничеството на доверени „приятели“ стоката се доставя в Цариград. Както беше казано, много важна е ролята на А. Симов, който ръководи целия процес. Той се съобразява както със ситуацията на място (т.е. в София), така и със заповедите на такъв търговец ангросист, какъвто е Христо П. Тъпчилещов. В този смисъл, изследваният казус нагледно показва как функционира предприемаческа мрежа с по-ограничен периметър на действие.

На 14 август 1874 г. Атанас изразява недоволството си от мудността на С. Фархи, който не е заминал по-бързо за Пирот. Поводът е, че била издадена заповед от мютесарафа⁴² на Русе да се съберат 60 до 80 хил. оки масло в София и Софийско, което щяло да повиши цената на маслото⁴³. В следващите дни властите разпратили свои служители, за да набавят необходимото масло, което било предназначено за Шуменския гарнизон, както и за Одрин⁴⁴. Мерките на правителството направили голяма спънка според думите на самия Атанас, тъй като било изкупувано на висока цена (от 7 ½ до 9 гроша оката), а и без това нямало стока. Според Симов властите изкупили цялото налично количество масло и не останало нищо. Той с мъка и гюрултия⁴⁵ съумял да спазари около 600 – 700 оки⁴⁶. Атанас веднага осведомил Фархи за това, което се случва в София и околните селища и го посъветвал да спазари повече масло на пиротския панаир. Пресмятайки ползите и негативите от предприетото начинание, Симов преценил, че по-изгодно би им било да поръчат нетопено масло, и именно това заръчал на своя колега⁴⁷. В заключение, предприемачът, базиран в София, отбелязва: „Що да сторим като тадява всичката търговия не връше и една удивителна неправилност и безредие“⁴⁸.

В следващите дни и седмици се изпращат регулярно каци с топено масло за Пазарджик. Споменават се количества от 2 – 3 до 7 – 8 хиляди оки. В края на август Атанас признава, че маслото поскъпнало навсякъде и му е любопитно да научи от С. Фархи какво е успял да свърши в Пирот. Идеята му била да съберат стоката навреме и да не остават много бакии. Освен това мислел да използват едно или две лица, които да накарат селяните да се издължат, тъй като са им дадени пари в аванс, а те се дърпат и не искат да предоставят маслото⁴⁹. Според Симов времето вече е достатъчно напреднало и стоката трябва да се събира, да се топи и да се изпраща по познатото направление⁵⁰. По-сетне Симов отново настоял пред Фархи да се прати човек, който да ги задължи да предадат обещаното количество масло или ако не могат – да върнат дадените им пари. С. Фархи считал, че селяните първо трябвало да приключат с кърската си работа и тогава да предадат маслото⁵¹. За целта Атанас всеки ден подканял своя колега да се предприемат мерки, но последният все така не желаел да се задейства. Симов е категоричен: „Аз нема да го остава мирен догде са не земе казаната мерка, без която бакиите не ще могат да се избегнат“⁵².

В началото на септември 1874 г. пристигнали 5 хил. оки масло джалгия от Кюстендил, като се очаквали да дойдат още 1000 оки. Симов посочва, че ще събере маслото, което до момента е спазарено, и ако се окаже, че не е събрано необходимото количество, едва тогава ще влязат в преговори за нови покупки⁵³.

В началото на септември 1874 г. Фархи се завърнал от Пирот, където успял да закупи 10 000 оки топено масло на цена по 9 15/40 гроша оката, както и 12 000 оки нетопено масло по 7 15/40 до 16/40 гр. оката.⁵⁴ Същевременно Симов се изправил отново пред някои трудности и предизвикателства. През

септември и октомври 1874 г. времето било много топло, поради което каците с масло протекли при превоза. Атанас посочва на Христо П. Тъпчилещов, че не става въпрос за немарливост от негова страна. Според предприемача, базиран в София, каците били по-здрави от миналогодишните. Определя като лъжа информацията, която има Тъпчилещов, че въпросните каци не са ковани с пирони. Точно обратното, Симов и Фархи успели да закупят шестстотин гвоздеа, с които извършили укрепването⁵⁵. Същата тема се дискутира и по-сетне, като Тъпчилещов настоява, че каците не са подковани с пирони, което очевидно е засегнало Атанас. Последният изтъква в своя защита: „Аз от това забележвам, че Гво ви не щете да ме познавате достатъчно как според силите си гледам работата; иначе не бихте помислили подобно нещо“⁵⁶. Освен това съветва Тъпчилещов да попита за казуса Фархи, който е всеки ден на мястото, където се подготвя стоката за изпращане.

По-сетне Атанас предприема друга стратегия, за да не се губи от топеното масло. Той преценява, че е по-добре да се преустанови изпращането, докато не се разхлади времето⁵⁷. Това се случва в самия край на септември и началото на октомври месец с.г. и по този повод са изпратени още 100 каци, възлизащи на 13 952 оки за Пазарджик. Заедно с това помощникът на Симов и Фархи в топенето на маслото на име „Костия“ е пратен в Пирот, за да претопи закупените 10 000 оки⁵⁸. Няколко дена по-късно са пратени в Пазарджик още петдесет каци с масло, чието тегло е 7177 оки.⁵⁹

В писмо от 19 октомври 1874 г. отново се дискутира темата за голямата фира, която се дължи на топлото време. Симов дори подозира, че Тъпчилещов иска да го държи отговорен за възникналия проблем, но посочва, че миналата година по това време в София е било студено и на Витоша е имало сняг и пак загубата е била в рамките на 4 до 5%. Докато сега е било много топло и все пак щетите излизат приблизително същите.⁶⁰

В края на август и началото на септември 1874 г. А. Симов и С. Фархи влизат в преговори с предприемача Аристотел в София, за да закупят от него червиш. Червишът им бил необходим, за да го размесват с топеното масло. Аристотел продавал стоката за 8 гроша за ока. Симов и Фархи се споразумели с него цената да бъде два гроша на ока по-ниска от цената в Истанбул през следващия месец октомври. Договорили се за 3 хиляди оки, които ще бъдат предадени от Аристотел в рамките на 21 дни. Симов е повече от категоричен за сделката, осъществена с Аристотел: „Съгласието ни е просто устно, но мисла да са удържи и от двете страни и след 2 – 3 дни ще почне да ни се предава стока и в понеделник да почнем от ново топение“⁶¹. В цитирания откъс личи колко голямо значение възрожденските предприемачи възлагали на честността, на честната дума в стопанските си начинания. За съжаление на Симов и Фархи, по-сетне Аристотел се отмята от устната им уговорка и им причинява доста главоболия.

Явно, през октомври 1874 г. Тъпчилещов е искал да бъдат събрани бакиите по-бързо, за да се довърши цялото стопанско начинание. В отговор Симов, който познава обстановката в София и околностите, му пише: „И лани ви писах и тая година знаете, че работите тука никак не приличат на Цариградските или на кои да е други редовни търговски пиащи. Тука без бакии или без раздаване на пари напред кой да е мъчно може направи една сума 10 пъти по малка от нашата, която как друго яче требаше да са събере ако и не дава пари напред? Тия пари дадени са даваха на отбор човеци само които са считаха здрави и почтенни, но и у тех остават закачки които времето може да учисти, а никак не друго яче. Аз никому пари не съм дал...“⁶². Атанас се защитава, посочвайки, че в нищо не е виновен и в името на създадената компания гледа да върши работата с добро, „защото ... по тия страни тъй изискува“⁶³. По това време Симов е в Пирот, където трябвало да надзирава топенето на закупеното масло. По този повод обяснява, че ще започнат топенето най-рано във вторник и към края на месеца ще натоварят стока за София. Освен това бележи, че е пазарена лой по 7 гроша оката, с която е трябвало да се размесят 10-те хиляди оки масло.⁶⁴ Малко по-късно е договорено на Симов да се предаде сурово масло, което тежи 6007 оки по 7 18/40 гроша за ока, което е по-рентабилно, отколкото маслото да бъде топено в Пирот⁶⁵. Друг проблем, който се появява по същото време, е с един длъжник евреин на име Челебон. Според Симов той дължи около 60 турски лири. Интересно е, че Атанас отказал да му даде пари за стока, защото бил „слаб човек“. В създамата се ситуация Фархи отпуснал искания кредит, което създавало неприятната ситуация⁶⁶.

В началото на ноември месец Атанас е искал маслото да се превозва от Пирот направо до Пазарджик, без да се разтоварва и товари наново в София. Проблемът е, че не може да намери кираджии, които да извършат услугата. Няколко дена по-късно времето се влошило – започнало да вали сняг, застудяло, а и пътищата били „развалени“, което също затруднило намирането на превозвачи⁶⁷. Маслото от Пирот, в крайна сметка, било доставено и към 27 ноември Симов и Фархи разполагали със 17 000 оки, но и сега нямало кираджии, които да се наемат да го превозят до Пазарджик. Причината са лошото време, снегът, студът и калните пътища.⁶⁸ През декември 1874 г. Симов уточнява, че дължат на х. Мано Стоянов 31 турски лири за стока, която са купили от него.⁶⁹ Освен това Симов казва, че не може да приключи, тъй като селяните не са се издължили⁷⁰.

По същото време възникнал проблем с посочения вече Аристотел, който предявил „безусловни“ и „беззаконни“ претенции към Фархи и към Атанас Симов⁷¹. Същият Аристотел е характеризирани като „гнусен човек“ и „хайдук“, на когото, ако не се изпълнят очите с пари, ще вдигне давиш⁷². Поводът е, че Аристотел поискал 9 гроша на ока за около 3500 оки червиш. Същият Аристотел твърдял, че Фархи му бил казал, че ще закупи тази година от него

10 000 оки червиш. Поради тази причина червишът е запазен за Фархи и Симов, но сега няма кой да купи стоката по 7 гроша оката. Освен това Аристотел счита, че Фархи и Атанас били длъжни да закупят стоката⁷³. Не става ясно как се е развил казусът по-нататък, но в края на декември 1874 г. е подписана фактура от Сам. Фархи и от Ат. Симов. Според нея общата сума за маслото възлиза на 608 328 гроша в турски лири по 105 гроша. От тези пари 397 753 гроша са на сметката на Дочов и Тъпчилещов, а 210 575 гроша – за сметка на Фархи. Симов моли Тъпчилещов да наброи на „Нашите г.г. Хр. и Ат. Симов“ в Цариград 300 турски лири.⁷⁴ Не пропуска да загатне на Христо П. Тъпчилещов, че и друг път балкапанският търговец може да разчита него⁷⁵.

През септември и октомври 1875 г. отново откриваме Атанас Симов да закупува и изпраща масло до Пазарджик чрез познатите братя Петкови и Даскалов. За съжаление, запазените писма са твърде малко, за да бъдат направени по-съществени обобщения. Прави впечатление, че количествата на спазаряваните и препращани количества масло са по-скромни – от 300 до 500 оки. В началото на септември 1875 г. Симов изпратил човек до Църещъл, за „добро масло“⁷⁶. Вероятно в случая иде реч за планинското село Церецел, Свогенско. В писмо от 4/16 октомври 1875 г. Симов изповядва, че се забавил, защото доброто масло било изкупено⁷⁷.

Със сигурност може да се каже, че в края на октомври 1875 г. е развалено съдружието между братята Христо и Атанас Симов. По този повод Атанас благодари на Стоян Тъпчилещов (1850 – 1896), който е представлявал Атанас в спора му с Христо Симов. Освен това Атанас добавя, че ще се върне в Истанбул до края на ноември месец⁷⁸.

Изнесените данни нагледно показват ежедневието на един търговски агент от епохата на Българското възрождане. Атанас Симов е работил за именития търговец Христо П. Тъпчилещов и като такъв, е изпълнявал заповеди по спазаряването, претопяването и изпращането на масло за Цариград. В този смисъл, Атанас е само една, но ключова брънка от по-широка система, чрез която Тъпчилещов е реализирал договореностите си с османските власти. Атанас е поддържал контакти с множество контрагенти в София и Софийско. В някои случаи е установявал връзка със стопански деятели в Кюстендил и Пирот, за да се закупи нужното количество масло. Мрежата, която Атанас създава, има по-ограничен обхват, но както стана ясно, била напълно подходяща за реализирането на договореностите с османските власти. В нея се подвизавали едри, дребни и средни търговци, занаятчии, общи работници, хамали, кираджии и пр. Ролята на Атанас Симов е изключително важна, защото именно той е преценявал спрямо обстоятелствата от кого, къде, кога и как да закупи стоката. Запазените писма свидетелстват, че е бил човек, отдаден на работата си. Изпълнявал е възложените му задачи въпреки неизбежните трудности. Отстоявал е правотата си при възникнали казуси. Защищавал е интересите на своя работо-

дател Христо Тъпчилещов и го е осведомявал за всичко важно. Познати са му елементите на търговската модерност. Служи си регулярно с кореспонденция, а при нужда използва и телеграфа. Ръководи се от предписанията на подписаните договори. Приема и издава полици. Всичко това очертава образа на личност, която притежава предприемаческо мислене и икономическа култура.

БЕЛЕЖКИ

1. Вж. СИМОВ, Атанас. 17 август 1865 г. *Писмо от Ат. Симов, Калофер до Хр. Тъпчилещов*. Писмо. In: Ф. 6, а.е. I A 4878. Ат: НБКМ-БИА.
2. *Писма от „Братя Симови“, Истанбул до Христо Георгиев, Букурещ, 19 август 1866 до 11 септември 1868 г.* In: Ф. 7, а.е. 1252, л. 1 – 68.; пак там, а.е. 1253, л. 1 – 2. Писмо от Хр. и Ат. Симови, Цариград до Христо Георгиев, Букурещ, 17 септември 1868 г. Ат: НБКМ – БИА,
3. Вероятно фирмата „Хр. и А. Симови“ преустановила дейността си през есента на 1875 г. или малко по-рано, както личи от някои податки в писмо, адресирано от Атанас Симов до Стоян Тъпчилещов (1850 – 1896) – син на Христо П. Тъпчилещов. Вж. Писмо от 25 октомври, 1875 г. In: ф. 6, а.е. I A 4943. Ат: НБКМ – БИА.
4. Вж. Ф. 6, а.е. I A 4883 – I A 4993. Ат: НБКМ – БИА. С всички писма е работено de visu. Те са писани и разписвани от самия Атанас Симов. Четливи са с много малко изключения. Три от тях са обнародвани от Петър Динеков, вж. Dinekov 1938, pp. 44 – 46.
5. Вж. Ф. 6, а.е. I A 25772 – 25773, I A а.е. 13868. Ат: НБКМ – БИА.
6. In: Ф. 6, а.е. I A 4879 – I A 4942. Ат: НБКМ – БИА.
- 7 Вж. Ф. 7, а.е. 1252, л. 1 – 68. Ат: НБКМ – БИА.
8. ТЪПЧИЛЕЩОВ, Хр. П. 2 юли 1873. *Писмо от Хр. П. Тъпчилещов, Цариград до Ат. Г. Симов, София*. Писмо. In: ф. 6, а.е. 8999, л. 797 – 798. Ат: НБКМ – БИА; Пак там, л. 810 – 812. Писмо Хр. П. Тъпчилещов, Цариград до Ат. Г. Симов, София, 19/30 юли 1873 г. ; Пак там, л. 825 – 826. Писмо 26 юли 1873 г.; Пак там, л. 836. Писмо от Хр. П. Тъпчилещов, Цариград до Ат. Симов, София, 31 юли 1873 г.; Пак там, л. 840 – 841. Писмо от Хр. П. Тъпчилещов, Цариград до Ат. Симов, София, 2/14 август 1873 г. и др. Някои от писмата се нечетливи, тъй като мастилото е избледняло.
9. ф. 6, а.е. I A 25772. Ат: НБКМ – БИА.
10. Пак там.
11. Пак там, а.е. I A 25773.
12. Пак там.
13. Пак там, а.е. I A 4880. Писмо от 2/14 декември 1873 г.
14. Пак там, I A 4892. Писмо от 19 юни 1874 г.

15. Пак там, I A 4893.
16. Пак там. Драм е стара мярка за тегло, равна на около 3,10 грама.
17. НБКМ – БИА, ф. 6, I A 4883.
18. Пак там. Вж. също, I A 4885. Писмо от 2/14 януари 1874 г.
19. Пак там, I A 4885. Писмо от 2/14 януари 1874 г.
20. Пак там, I A 4886. Писмо от 3/15 януари 1874 г.
21. Пак там, ф. 6, а.е. I A 4887. Писмо от 2/14 юни 1874 г.
22. За съжаление, не успях да открия значението на думата „джалгия“.
23. Батак, мн. ч. батаци – неизплатени, невърнати дългове; объркани сметки.
24. Ф. 6, а.е. I A 15868, НБКМ – БИА.
25. Пак там, ф. 6, а.е. I A 4887. Писмо от 2/14 юни 1874 г.
26. Пак там, ф. 6, а.е. I A 6719. Писмото не е подписано, но от контекста му става ясно, че вероятно автор е Самуил Фархи, тъй като се посочва: „Мола ви да отворите на сина ми Леона Хаим Фархи един кредит, колкуто намерите за добре и той ще го употребява сам в големи нужди като ся намира и аз ще ви бъда отговорен в секи случай за числото на кредитът ...“
27. Пак там, а.е. I A 4880 – I A 4942.
28. За сравнение може да се посочи, че х. Мано Стоянов например се подписва в писмата си до Христо П. Тъпчилещов, използвайки изрази „като брат“, „Ваш приятел“, „усердный“, а Зафир Димитров използва фразата „Ваш доброжелател“. Вж. Dinekov 1938, pp. 35 – 47; Dinekov 1942, pp. 80 – 86, 105 – 111, 75 – 77.
29. Ф. 6, а.е. I A 4888. Ат: НБКМ – БИА.
30. От тур. kalavuz – търговски посредник.
31. Писмо от 5/17 юни 1874 г. In: ф. 6, I A 4888. Ат: НБКМ – БИА.
32. Вж. Братя ПЕТКОВИ И ДАСКАЛОВ. *Писма от Братя Петкови и Даскалов, Пазарджик до Хр. П. Тъпчилещов, Цариград, от 27 декември 1873 до 18 октомври 1875 г.* In: ф. 6, I A 4159 – I A 4172. Ат: НБКМ-БИА.
33. Писмо от 12 юни 1874 г. In: ф. 6, I A 4890. Ат: НБКМ – БИА.
34. Пак там.
35. Пак там, ф. 6, I A 4892.
36. Пак там, СИМОВ, Атанас. 1874. *Писмо от Атанас Симов, София до Христо П. Тъпчилещов, Цариград, 1/13 септември 1874 г.* Писмо. In: ф. 6, I A 4910.
37. Пак там, Писмо от 21 юли 1874 г. In: ф. 6, I A 4899.
38. За Д. Ангелов вж. Angelov 1900, pp. 41 – 43.
39. Писмо от 24 юли 1874 г. In: ф. 6, I A 4900. Ат: НБКМ – БИА,
40. Пак там. Писмо от 11/23 август 1874 г. In: ф. 6, I A 4904.

41. Пак там, Писмо от 4 август 1874 г. In: ф. 6, I A 4902.
42. От тур. ез. mutasarrıf – управител на окръг през периода на османската власт.
43. In: ф. 6, I A 4905 от 14 август 1874 г. At: НБКМ – БИА.
44. Пак там, I A 4906 от 18 август 1874 г.; I A 4907 от 21 август 1874 г.
45. От тур. ез. скандал, врява.
46. In: ф. 6, I A 4907 от 21 август 1874 г. At: НБКМ – БИА.
47. Пак там
48. Пак там
49. Пак там, I A 4908 от 28 август 1874 г.; I A 4910 от 1/13 септ. 1874 г.
50. Пак там, I A 4910 от 1/13 септември 1874 г.
51. Пак там, I A 4912 от 8 септември 1874 г.
52. Пак там.
53. Пак там.
54. Пак там, I A 4910 от 1/13 септември 1874 г.
55. Пак там, I A 4914 от 15 септември 1874 г.
56. Пак там, I A 4915 от 18 септември 1874 г.
57. Пак там, I A 4916. Писмо от 22 септември 1874 г.; Пак там, I A 4917.
58. Пак там, I A 4920. Писмо от 6/18 октомври 1874.
59. Пак там, I A 4923.
60. Пак там, I A 4924. Писмо от 19 октомври 1874 г. Атанас Симов е в Пирот.
61. Пак там, I A 4910 и особено: I A 4911 от 4/16 септ. 1874 г._
62. Пак там.
63. Пак там.
64. Пак там.
65. Пак там, I A 4925. Писмо от 26 октомври 1874 г.
66. Пак там, I A 4926. Писмо от 3/15 ноември 1874 г.
67. Пак там, I A 4928, I A 4929, I A 4930.
68. Пак там, I A 4931.
69. Пак там, I A 4932.
70. Пак там, I A 4933.
71. Пак там, I A 4935.
72. Съдебно дело, процес.
73. Ф. 6, I A 4935. At: НБКМ – БИА.
74. Пак там, I A 4937.
75. Пак там.

76. Пак там, I A 4938.

77. Пак там, I A 4940.

78. Пак там, I A 4943.

ЛИТЕРАТУРА

АНГЕЛОВ, Г., 1900. *Кюстендил*. Кюстендил: Печатница на бр. Г. Дюлгерови.

ДАВИДОВА, Е., 1998. *Братя Христо и Никола Тъпчилещови – стопанска и обществена дейност през Възраждането*. Дисертация за присъждане на научна степен „кандидат на историческите науки“. БАН – Институт по история. София.

ДИНЕКОВ, П., 1938. Търговски сношения на софиянци с Цариград през XIX в. (Необнародвани писма). *Архив за поселищни проучвания*, Т. I, № 3, с. 35 – 47.

ДИНЕКОВ, П., 1942. Писма на софийски търговци до Цариград през XIX в. *Сердика*, Т. VI, № 3 – 4, с. 80 – 86; Т. VI, № 7 – 8, с. 105 – 111; Т. VII, № 1 – 2, с. 75 – 77.

ДРАГАНОВА, С., 1996. *Кюстендилски регион: 1864 – 1919*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“. ISBN: 9544304258.

КОСЕВ, К., 1976. Стопанското положение на София след Кримската война до Освобождението. Натан, Ж. (отг. ред.) *Сердика – Средец – София*, с. 75 – 93. София: ОФ.

НАЙДЕНОВ, И., 2020. Условия за появата на предприемаческо съсловие в Сопот, Карлово и Калофер през Възраждането. – *История*, Т. XXVIII, № 2, с. 134 – 150. ISSN 1314-8524; 0861-3710.

НАЧОВ, Н., 2022 [1935]. *Христо Тъпчилещов. Живот и неговата обществена дейност*. София: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. ISBN - 978-954-523-185-8.

РУСЕВ, И., 2015. *Търговската модерност на Българското възрождане като култура и практика. Изследване и извори*. Велико Търново: Ровита. ISBN: 978- 954-8914-34-5.

ТОПУЗОВ, И., 1958. *Материали за историята на кашкавала в България*. София: БАН.

ЦЕНОВ, П., 1926. *Орханлие и Орханлийско. Исторически и географски изучавания*. София: печатница на Григор Ив. Гавазов.

BARAMOVA, M.; MITEV, P.; PARVEV, I. & NAYDENOV, I., 2023. Regional Networks in Context: Introduction. In: BARAMOVA, M.; MITEV, P.; PARVEV, I. (Eds.). *Regional Networks in Context. Economy and Trade in the Lower Danube Balkans of the 19th*, pp. 15 – 18. LiT Verlag: Münster/Berlin. ISBN 978-3-643-91439-2.

- DAVIDOVA, E., 2013. *Balkan Transitions to Modernity and Nation-States: Through the Eyes of Three Generations of Merchants (1780s – 1890s)*. Leiden/Boston: Brill. ISBN: 978-90-04-23641-7.
- DAVIDOVA, E., 2020. Circuits of Mobile Workers in the 19th-Century Central Balkans. *Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaften*, vol. 31, no. 1, pp. 48 – 67.

REFERENCES

- ANGELOV, G., 1900. *Kyustendil*. Kyustendil: pechatnitsa na Br. G. Dyulgerovi.
- BARAMOVA, M.; MITEV, P.; PARVEV, I. & NAYDENOV, I., 2023. Regional Networks in Context: Introduction. In: BARAMOVA, M.; MITEV, P.; PARVEV, I. (Eds.). *Regional Networks in Context. Economy and Trade in the Lower Danube Balkans of the 19th*, pp. 15 – 18. LiT Verlag: Münster/ Berlin. ISBN 978-3-643-91439-2.
- DAVIDOVA, E., 1998. *Bratya Hristo i Nikola Tapchileshtovi – stopanska i obshtestvena deynost prez Vazrazhdaneto*. Disertatsia za prisazhdane na nauchna stepen „kandidat na istoricheskite nauki“. BAN – Institut po istoria. Sofia.
- DAVIDOVA, E., 2013. *Balkan Transitions to Modernity and Nation-States: Through the Eyes of Three Generations of Merchants (1780s – 1890s)*. Leiden/Boston: Brill. ISBN: 978-90-04-23641-7.
- DAVIDOVA, E., 2020. Circuits of Mobile Workers in the 19th-Century Central Balkans. *Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaften*, vol. 31, no. 1, pp. 48 – 67.
- DINEKOV, P., 1938. Targovski snoshenia na sofiyantsi s Tsarigrad prez XIX v. (Neobnarodvani pisma). *Arhiv za poselishtni prouchvania*, vol. I, no. 3, pp. 35 – 47. [in Bulgarian].
- DINEKOV, P., 1942. Pisma na sofiski targovtsi do Tsarigrad prez XIX v. *Serdika*, vol. VI, no. 3 – 4, pp. 80 – 86; vol. VI, no. 7 – 8, pp. 105 – 111; vol. VII, no. 1 – 2, pp. 75 – 77. [in Bulgarian].
- DRAGANOVA, S., 1996. *Kyustendilski region: 1864 – 1919*. Sofia: Prof. Marin Drinov. [in Bulgarian]. ISBN: 9544304258.
- KOSEV, K., 1976. Stopanskoto polozhenie na Sofia sled Krimskata vojna do Osvobozhdenieto. Natan, Zh. (otg. red.) *Serdika – Sredets – Sofia*, pp. 75 – 93. Sofia: OF. [in Bulgarian].
- NACHOV, N., 2022 [1935]. *Hristo Tapchileshtov. Zhivot i negovata obshtestvena deynost*. Sofia: Natsionalna biblioteka „Sv. Sv. Kiril i Metodiy“. [in Bulgarian] ISBN - 978-954-523-185-8.
- NAYDENOV, I., 2020. Conditions for the Emergence of the Entrepreneurial Class in Sopot, Karlovo and Kalofer during the Bulgarian National

- Revival Period. *Istoriya-History*, vol. XXVIII, no. 2, pp. 134 – 150. ISSN 1314-8524; 0861-3710. [in Bulgarian].
- RUSEV, I., 2015. *Targovskata modernost na Balgarskoto vazrazhdane kato kultura i praktika. Izsledvane i izvori*. Veliko Tarnovo: Rovita. [in Bulgarian] ISBN: 978- 954-8914-34-5.
- TOPUZOV, I., 1958. *Materiali za istoriyata na kashkavala v Bulgaria*. Sofia: BAN. [in Bulgarian].
- TSENOV, P., 1926. *Orhanie i Orhaniysko. Istoricheski i geografski izuchavania*. Sofia: pechatnitsa na Grigor Iv. Gavazov. [in Bulgarian].

**GLIMPSES INTO THE BUSINESS HISTORY OF THE
BULGARIAN REVIVAL PERIOD: THE ENTREPRENEURIAL
ACTIVITY OF ATANAS SIMOV IN THE 1870S**

✉ **Dr. Ivaylo Naydenov Assist. Prof.**

ORCID iD: 0000-0001-8784-8300

Institute for Historical Studies,
Bulgarian Academy of Sciences

E-mail: ivo_ngdek@abv.bg